

TONI POU, físic i periodista científic, publica 'On el dia dorm amb els ulls oberts' (Ed. Empúries)

“L'Àrtic canvia més ràpid que la resta del planeta, i no sabem ben bé per què”

Toni Pou

La darrera edició del Premi Godó d'Investigació i Reportatge va recaure en el periodista Toni Pou, pel seu llibre *On el dia dorm amb els ulls oberts* (Ed. Empúries, 2011), testimoni d'una expedició científica a l'Àrtic, l'estiu de 2008. L'autor hi va anar com a periodista, convidat per la Federació Mundial

de Periodistes Científics, juntament amb 14 periodistes científics més de la resta del món. L'oportunitat de participar-hi va ser el premi d'una llarga tasca de divulgació de la ciència. Toni Pou, llicenciat en Física, ha col·laborat amb diferents revistes, diaris i editorials, i amb Cosmocaixa Barcelona. Actualment es dedica al sector editorial i la creació literària, sempre amb rerefons científic.

l'atmosfera i s'acumula a les zones fredes del planeta. A l'Àrtic s'ha acumulat en el gel, i encara avui n'hi ha, tot i que fa més de 30 anys que es va deixar d'utilitzar. Se n'havia trobat fins i tot a la llet materna de les dones *inuit* (esquimals).

Hi ha qui diu que el canvi climàtic a l'Àrtic també té efectes positius. Aquest any ja hi han passat vaixells de càrrega que, d'aquesta manera, escurcen molt les rutes...

Des del punt de vista comercial té avantatges: és més ràpid anar en vaixell d'Europa al Japó, per exemple. Però té altres conseqüències, que es fongui el gel. Si parlem del conjunt de terres àrtiques –nord del Canadà i de Sibèria– hi ha problemes perquè el terra que estava permanentment gelat, el *permafrost*, s'està descongelant. Sobre aquest terra s'hi han construït infraestructures: línies elèctriques, pobles... I si el terra es desestabilitza, que ja està passant, pot portar conseqüències econòmiques i socials greus, a més dels efectes ambientals.

Animals com els óssos polars poden desaparèixer?

Els óssos fan servir el gel per desplaçar-se, per caçar foques. Si no n'hi ha o està més fragmentat, els costa aconseguir aliment. També hi ha problemes per als *inuit*, la gent que viu allà. Sempre han dit que el gel és la seva autopista, per on es mouen caçant o pescant, i ara ja no s'hi poden moure tant. A nivell biològic, s'està observant que a l'Àrtic hi ha espècies pròpies d'aigües no tan fredes... que prendran el lloc a les espècies de l'Àrtic, que són molt *especialistes*. Al final, pot passar que l'Àrtic desaparegui, que no tingui cap característica diferent de la resta, amb el que comporta de pèrdua de diversitat.

Ja tenia pensat introduir en el llibre les expedicions històriques, a manera de contrapunt?

Sempre m'havien apassionat les històries d'expedicions polars. Abans de marxar vaig tornar a llegir-les. I quan vaig ser dalt del vaixell em va interessar comparar-ho: jo dormia en un llit, teníem un restaurant i un bar, dutxa... una sèrie de comoditats impensables per a un expedicionari del segle XIX. Dues maneres de viatjar al mateix lloc, molt diferents.

JORDI PUIG

Vic

Jordi Vilarrodà

On el dia dorm amb els ulls oberts, títol que al·ludeix a la llum solar permanent de l'estiu àrtic, és el testimoni periodístic sobre el treball dels científics al Pol Nord, un dels espais més fràgils del món. Però l'autor no es limita a això, sinó que descriu amb detall com és la vida quotidiana a bord del vaixell trencaglaç *Amundsen*, i repassa la història de les grans i èpiques expedicions polars. Toni Pou va presentar el llibre a Vic, amb entrevistes a EL 9 NOU i EL 9 TV.

Participar en una expedició on només hi havia 15 periodistes de tot el món, va ser un premi a la seva feina?

Sí, i tant. I ja estava plantejat així. Per a un periodista científic, tenir l'oportunitat d'embarcar en una expedició com aquesta i observar què fan els científics de tan a prop, conèixer-los, seguir-los quan surten al gel... això és un premi. Normalment no podem arribar a aquest nivell. Jo m'havia pre-

sentat al procés de selecció i vaig tenir la sort de ser un dels escollits.

Ha tingut ocasió de visitar laboratoris, centres de recerca... què tenia d'especial i diferent, aquest viatge?

Les altres experiències consisteixen a anar a un lloc, hi estàs una estona recopilant informació i te'n vas. Aquí

“La ciència, que es veu llunyana, és humana, la fan gent apassionada”

convivíem amb els científics com a persones: veus la il·lusió que els fa quan les coses surten bé, la decepció quan no poden fer un experiment... Vas veient com funciona la ciència, com es relacionen i s'ajuden. Vist així, adquireix una altra dimensió. La ciència, que es veu llunyana, és en el fons una activitat molt humana, feta per gent apassionada. Copsar aquesta emoció influeix en la forma com ho explico.

L'Àrtic és en el punt de mira de la comunitat científica pel canvi climàtic?

És interessant per molts motius, però sobretot perquè l'Àrtic està canviant més ràpidament que la resta del planeta, i no s'acaba d'entendre per què. Però això pot donar indicacions del que pugui passar en altres llocs. A més, té repercussions a tot el planeta.

La fosa dels gels, és evident que ens afectaria...

No només per la pujada del nivell del mar. Quan es forma el gel amb aigua de mar, per una sèrie de raons físiques, la sal no resta a dins del gel sinó a fora. Queda una gran quantitat d'aigua salada que s'enfonsa, perquè és més pesant. I això forma part d'una circulació oceànica global que és responsable del clima a moltes zones del planeta. Si aquest procés s'altera, i sembla que està passant, els corrents i el clima es poden veure modificats. Ara es tracta de saber si passarà aviat, en quina magnitud i com, que és molt difícil.

Això que diu del clima

i els corrents explica, per exemple, que Barcelona i Nova York, tot i estar en latituds semblants, tinguin un clima tan diferent?

Exacte. I la comparació encara és més clara entre Lisboa i Nova York, que totes dues donen al mateix oceà. Per què a Nova York fa molt més fred? Perquè hi arriba

“Al final pot passar que l'Àrtic no tingui cap característica diferent de la resta”

un corrent molt fred que ve, justament, de l'Àrtic, i a Lisboa n'hi arriba un del golf de Mèxic. Aquesta circulació d'aigua a gran escala regula tot el clima.

L'Àrtic és molt sensible al que fem a la resta del món. Vostè posa l'exemple de l'HCH. Què era això?

Un producte que es va utilitzar molt entre els anys 50 i 70 com a plaguicida agrícola, sobretot a l'Àsia. És molt volàtil, es va distribuïnt per